

тому, що він будує дещо відмінну від створеної в Україні модель технопарків, яка, що зазначалося раніше, унеможливить подальшу діяльність зазначених суб'єктів і не відомо чи вдасться забезпечити ефективне їх функціонування у майбутньому.

Використані джерела:

1. Атаманова Ю.Є. *Господарсько-правове забезпечення інноваційної політики держави: Монографія.* – Х. : «ФІНН», 2008. – с. 424.
2. *Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон: Закон України від 13.10.1992 № 2673-XII // Відомості Верховної Ради.* – 1992. – №50. – Ст. 676.
3. *Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 року № 40-VI // Відомості Верховної Ради.* – 2002. – № 36. – Ст.266.
4. *Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16.07.1999 року № 991-XIV // Відомості Верховної Ради.* – 1999. – № 40. – Ст. 40.

Х. Г. Колінчук

*старший викладач кафедри галузевих правових наук
Національного університету «Києво-Могилянська академія»,
Київ, Україна*

ПРАВО ВАГІТНОЇ ЖІНКИ НА ВІДМОВУ ВІД ЛІКУВАННЯ ТА ЗЛОВЖИВАННЯ ЦИМ ПРАВОМ

Особливість правового регулювання здійснення особистих немайнових прав полягає не в законодавчому встановленні меж їх реалізації, а у встановленні меж втручання сторонніх осіб в особисту сферу. Такий підхід до правового регулювання особистих немайнових відносин не означає, що неможливі випадки зловживання цими правами, адже здійснення особистого немайнового права, як і будь-якого суб'єктивного цивільного права, може завдати шкоди правам та інтересам інших учасників цивільних відносин.

Відповідно до ч. 4 ст. 284 Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ) повнолітня дієздатна фізична особа, яка усвідомлює значення своїх дій, має право відмовитися від лікування. Відмовляючись від необхідного для плоду (ненародженої дитини) лікування чи проведення пологів шляхом операції кесарів розтин та створюючи цим загрозу для життя дитини вагітна жінка здійснює свої особисті немайнові права такі як особиста недоторканність та право на відмову від медичного втручання. Які ж правові наслідки такої поведінки? Чи є тут підстави говорити про зловживання правом та можливість прийняття судом рішення про зобов'язання припинити такі дії, примусово піддати лікуванню вагітну?

Однією з необхідних умов для кваліфікації дій по здійсненню суб'єктивного цивільного права як зловживання правом є завдання або

можливість завдання шкоди іншій особі. Тобто, зі змісту ч. 3 ст. 13 ЦКУ випливає, що зловживанням правом завдається або створюється потенційна небезпека завдання шкоди, зокрема, фізичній особі. У зв'язку з тим, що правосуб'єктність фізичної особи виникає у момент народження людини, говорити про можливість порушення прав особи в контексті дій вагітної, яка відмовляється від лікування, що може негативно вплинути на здоров'я майбутньої дитини, ми не можемо, адже у нас відсутній суб'єкт, якому така шкода завдається. Такі дії вагітної жінки не можуть бути кваліфіковані як зловживання правом виходячи з норми права, що міститься у ч.3 ст. 13 ЦКУ.

Як нами було зазначено в попередніх дослідженнях, необхідно розширити норму ЦКУ щодо зловживання правом, передбачивши, що здійснення суб'єктивного цивільного права, яким завдається шкода законним інтересам інших осіб та держави, також мають визнаватися зловживанням правом [1]. В такому разі ми можемо говорити про два аспекти вирішення поставленої проблеми.

По-перше, у світлі негативної демографічної ситуації, що склалася в Україні, держава має інтерес у народженні здорової дитини. Поняття «інтерес держави» розкрито, зокрема, у Рішенні Конституційного Суду України від 8 квітня 1999 року, де зазначено, що в основі державного інтересу завжди є потреба у здійсненні загальнодержавних (політичних, економічних та інших) дій, програм, тощо. Так, Стратегією демографічного розвитку в період до 2015 р., затвердженою постановою Кабінету Міністрів України 24.06.2006 р., серед основних завдань Стратегії названо підвищення рівня народжуваності та поліпшення здоров'я населення України. Очевидно, що інтерес держави полягає у народженні здорової дитини, а, отже, відмова вагітної жінки від лікування, якщо це може призвести до народження дитини з фізичними вадами або ж до її смерті, суперечить зазначеному інтересу.

По-друге, відмова матері від лікування може спричинити порушення інтересу ненародженої дитини (плоду) народитися живою та здоровою. Частина 2 ст. 25 ЦКУ зазначає, що у випадках, встановлених законом, охороняються інтереси зачатої, але ще не народженої дитини. Як приклад можна навести ч. 2 ст. 1298 ЦКУ, яка передбачає, що видача свідоцтва про право на спадщину і розподіл спадщини відбувається тільки після народження дитини, зачатої за життя спадкодавця і народженої після його смерті. Тобто, законом охороняється майновий інтерес ще не народженої дитини. Проаналізувавши норми ЦКУ (ст. 281) та Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» (ст. 50) можна сказати, що закон, забороняючи проведення абортів після двадцять другого тижня вагітності навіть при наявності соціальних та медичних показань, фактично забезпечує можливість плоду народитися, охороняючи тим самим інтерес набути після народження право на життя.

При кваліфікації дій вагітної жінки, яка відмовляється від лікування, здійснюючи право на відмову від лікування, і цим створює потенційну загрозу законному інтересу ненародженої дитини набути право на життя, як зловживання правом основне питання полягає у співвідношенні цих права та інтересу. Яке з них підлягає пріоритетному захисту? Якщо віддати перевагу праву матері на відмову від лікування та її праву на особисту недоторканність,

то такі дії вагітної жінки, навіть при завданні суттєвої шкоди здоров'ю дитини і навіть смерті плоду, не може розглядатися як зловживання правом. А, отже, немає законного способу примусити жінку лікуватися заради здоров'я майбутньої дитини. Якщо ж буде віддаватися перевага захисту потенційного життя – інтересу ненародженої дитини набути право на життя, то така вагітна жінка може бути визнана такою, що зловживає своїми особистими правами, завдаючи шкоди законним інтересам ще не народженої дитини. В цьому випадку суд, за наявності достовірних відомостей про необхідність медичного втручання для забезпечення народження здорової дитини, може прийняти рішення про зобов'язання припинити зловживання.

Цікавим є становлення підходів до вирішення дилеми співвідношення права вагітної жінки на особисту недоторканність і права на відмову від лікування та інтересу плоду в судовій практиці США. У 80 роках минулого століття зростає кількість справ, в яких лікарні та окремі лікарі позивалися до суду про примусове проведення операції кесарів розтин вагітним жінкам за медичними показаннями. З 1982 по 1986 рік було розглянуто 15 справ, і по 13 з них було прийнято рішення про зобов'язання жінок зробити операцію. Так, наприклад, 1981 року у справі *Jefferson v. Griffin Spalding County Hospital Authority* Верховний суд Джорджії постановив, що жінка на останніх тижнях вагітності не має права відмовлятися від операції або будь-якого іншого лікування, якщо це ставить під загрозу життя ненародженої дитини [2]. А вже в 1994 році в штаті Іллінойс була розглянута справа *Doe v. Doe*, яка була порушена лікарнею з метою примусити жінку на 35 тижні вагітності погодитися на операцію кесарів розтин через те, що за даними лікарів плід недоотримував кисень. Відмова від операції була обґрунтована релігійними переконаннями. Апеляційний суд Іллінойсу підтримав право жінки на відмову від операції кесарів розтин, зазначивши при цьому, що лікарі зобов'язані поважати це право, і не має жодного закону чи судового рішення по штату, яке б дозволяло змусити вагітну погодитися на операцію та прооперуватися [3]. Таким чином, остаточно судовими рішеннями визнано пріоритет прав матері на особисту недоторканність та відмову від медичного втручання перед інтересами ненародженої дитини. Думка щодо поваги до права вагітної жінки відмовитися від лікування підтримана такою авторитетною організацією як Американська медична асоціація, яка в Резолюції 2010 року за №420.999R зазначила, що не можна допускати судового втручання в разі прийняття поінформованою вагітною жінкою рішення про відмову від лікування, призначеного на користь плоду (ненародженої дитини) [4].

Підсумовуючи зазначене вище, можна зробити висновок, що виходячи з норм цивільного законодавства України здійснення вагітною жінкою права на відмову від лікування, що має наслідком завдання шкоди інтересам ненародженої дитини, не може бути кваліфіковане як зловживання правом, а, отже, немає законного способу впливу на вагітну з метою примушення її до лікування.

Використані джерела:

1. Колінчук Х. Г. Відмова в захисті права – правовий наслідок зловживання суб'єктивними цивільними правами // Наукові записки НаУКМА. Т. 103: Юридичні науки. – 2010. – С. 96-99.
2. *Fetal Rights – Forced Cesarean Sections* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://law.jrank.org/pages/6851/Fetal-Rights-Forced-Cesarean-Sections.html>. – Назва з екрана.
3. *Family Law: cases, text, problems* // Ira Mark Ellman, Paul M. Kurtz, Elizabeth S. Scott – Charlottesville, Virginia, 2002. – 1307 p.
4. *2010 Digest of Action – 420.999R Fetal/Maternal Rights* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ama-assn.org/resources/doc/rfs/digest_of_actions.pdf. – Назва з екрана.

Б. О. Колісник

*аспірант Хмельницького університету управління та права,
Хмельницький, Україна*

АКЦІОНЕРНИЙ ДОГОВІР ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАХИСТУ ІНТЕРЕСІВ АКЦІОНЕРІВ

У країнах англо-американської правової системи договори між акціонерами є загальнопоширеним правовим інструментом, за допомогою якого регулюється великий обсяг питань, пов'язаних з управлінням компанією, голосуванням при прийнятті важливих управлінських рішень, порядком врегулювання конфліктів, механізм виходу учасників договору зі складу акціонерів і т.п. [1, 22]. На практиці акціонерні договори уклалися в Україні і до набрання чинності Законом України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 р. № 514–VI (Закон, Закон про акціонерні товариства), але через відсутність законодавчого регулювання були позбавлені судової перспективи та більше нагадували напівлегальні, криміналізовані домовленості щодо діяльності товариств. Тому саме ч. 1 ст. 29 Закону стала підґрунтям та точкою відліку легітимності існування акціонерних договорів в Україні.

Головною метою акціонерних договорів є встановлення правил щодо ключових аспектів функціонування товариства, а саме:

1) розподіл місць та балансу сил в наглядовій раді, виконавчому органі (зокрема, визначення кількості, порядок висування та обрання директорів, які представляють інтереси конкретних акціонерів, а також іноді й незалежних директорів);

2) різні обмеження на продаж та купівлю акцій товариства (заборона продавати акції до певного моменту або продавати їх без згоди інших учасників акціонерного договору, закріплення переважного права купівлі акцій за одним із учасників акціонерного договору, заборона на збільшення відсотку належних акціонеру акцій);

3) встановлення спеціальних вимог до порядку прийняття рішень загальними зборами акціонерів, наглядовою радою товариства (встановлення